

UDDANNELSE FOR BÆREDYGTIG UDVIKLING

**FN'S TIÅR
2005-2014**

INTRODUKTION TIL TIÅRET

**DEN DANSKE
OG INTERNATIONALE PROCES**

**REPORTAGE FRA DEN DANSKE
ÅBNINGSKONFERENCE**

**NYT NETVÆRKS-WEBSITE
FOR TIÅRET FRA ØKO-NET:**

www.ubu10.dk

Fremtiden skabes nu

Må Guds nåde lyse på dig
 Må du stå for værdighed
 Må du undgå alt forfængeligt
 Og finde kærlighed
 Må lykken være med dig
 Gøre dig rig på ånd og vid
 Stå dig bi, Til evig tid

Må din tro bestå af tillid
 Må dit hjerte ku' bli' rørt
 Må du hjælpe dem til orde
 Som er blevet overhørt
 Må lykken være med dig
 Gøre morgendagen blid
 Stå dig bi, Til evig tid

Må din styrke være sproget
 Må du altid ha' en sang
 Må den bæres rundt af vinden
 Rette tidens skæve gang
 Må lykken være med dig
 Når du flakker hid og did
 Stå dig bi, Til evig tid

Tekst: Benny Holst, frit efter
 Bob Dylan's 'Forever Young'.
 Sangen 'Til evig tid' er
 fra Benny Holst's CD
 'Himlen må vente' (2004).
www.bennyholst.dk

En bæredygtig udvikling kan ikke udsættes til i morgen. Den skal ske nu for overhovedet at være mulig i morgen. Og til evig tid. Udfordringen er at leve uden konstant grublen over fortidens ødelæggelser og bekymring over fremtidens, men konstruktivt erkende en rettidig omhu og yde en indsats, nu, for fremtiden. Om solens lys er Guds eller universets afhænger af din tro. Vores **værdighed** afhænger til gengæld indiskutabelt af vores handlinger. Lakmusprøven for værdighed rummer derfor spørgsmål som disse:

- Kan du se dig selv i øjnene?
- Kan du rejse ud i verden og se fremmede folkeslag i øjnene?
- Kan du se dine børn, børnebørn og oldebørn i øjnene?

Når vores værdighed åbenlyst presses, som når fjerne katastrofer fra Asien og Afrika kommer helt ind i stuerne, så tyer vi til indsamlinger, godgørelse og næstekærlighed. Fx i projekter som 'DM i indsamling'. Men en grundlæggende ændring af vores adfærd og store levefod, eller en erkendelse af dens sammenhæng med en stor global uretfærdighed og udbredt fattigdom, sker ikke. I stedet lever vi med en indlysende fattigdom på 'ånd og vid'.

I en erkendelse af at det er grundlæggende menneskelige adfærdsmønstre, der skal ændres, har FN og verdenssamfundet derfor besluttet at gennemføre et tiår for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling i perioden 2005-2014. Fordi vores holdninger og vores handlinger først og fremmest udspringer af værdier og viden. Og værdier og viden henter vi netop gennem læring – både uddannelseslæring og livslang læring. FN har lavet et stort og inspirerende forarbejde og oplæg til tiåret, hvis succes nu afhænger af især de nationale engagementer – naturligvis gerne i internationale samarbejder.

Skal tiåret blive en forandrende faktor i det danske

samfund, med et reelt bæredygtig løft, så skal der fuld skrue på fra det officielle Danmark, og der skal laves 'en national ESD-strategi' via en dialog mellem de involverede parter. En strategi, der skal have opbakning fra de folkelige organisationer, skoleverdenen m.fl. Og så er der brug for en bred politisk involvering. Erfaringen er desværre, at mange politikere endnu ikke har det store kendskab til tiåret. Men så kan vi glæde os over, at uddannelse er gået hen og blevet et højpolitisk område. Spørgsmålet er så, om vi kan få ESD på dagsordenen, fx med et mål om at få afsat regulære udviklingsmidler, eller om det hele drukner i en diskussion om flere tests og visionerne om at gøre Danmark til det mest konkurrencedygtige samfund.

Vi er ikke alene om processen – internationalt foregår der allerede en del. Således kom der i januar en hilsen og erklæring fra 800 tænkere og udøvere af ESD fra 40 lande. Det var Ahmedabad Deklarationen, som blev besluttet på sidstedagen af den første større internationale ESD10-konference i tiåret, der blev afholdt i Gandhis by Ahmedabad i Indien.

I deklARATIONEN hedder det bl.a.:

“ESD viser et skift fra at se uddannelse som en leveringsmekanisme til erkendelsen af, at vi alle er elever såvel som lærere. ESD må finde sted i landsbyer og byer, på skoler og universiteter, i bestyrelseslokaler og ved samarbejdene, samt på ministrenes og embedsmændenes kontorer. Alle må vi slås med, hvordan man lever og arbejder på en måde, der beskytter miljøet, forbedrer social retfærdighed og fremmer økonomisk retfærdighed for nuværende og fremtidige generationer. Vi må lære at løse konflikter, skabe et omsorgsfuldt samfund og leve i fred”. (Læs hele Ahmedabad Deklarationen på bagsiden).

Vær med til at sprede budskabet – brug fantasien og kreativiteten i læringsituationer – lad sproget blomstre og lav “sange”, der kan bæres af vinden – lad os sammen rette tidens skæve gang! LM-N

DD er UNESCO's maskot for FN-tiåret.

Arrangørerne af den første internationale åbningskonference for tiåret, der blev afholdt i Indien d. 18.-20. januar 2005, har leget med DD-maskotten – se resultaterne i temanummeret her – og læs om konferencen i Indien på side 13.

Indhold

Forsiden: UBU-kampagnens plakat	side 1
Indhold og leder: Fremtiden skabes nu	side 2
Dansk kampagne:	side 3
Reflektere, debattere og realisere	
Præsentation af tiåret:	side 4-5
DESD Draft International Implementation Scheme 2004	
Målsætninger for tiåret	
På vej mod en national strategi:	side 6-7
Danmarks forpligtelser	
Dannelse og dogmer – højskoler og bæredygtighed	

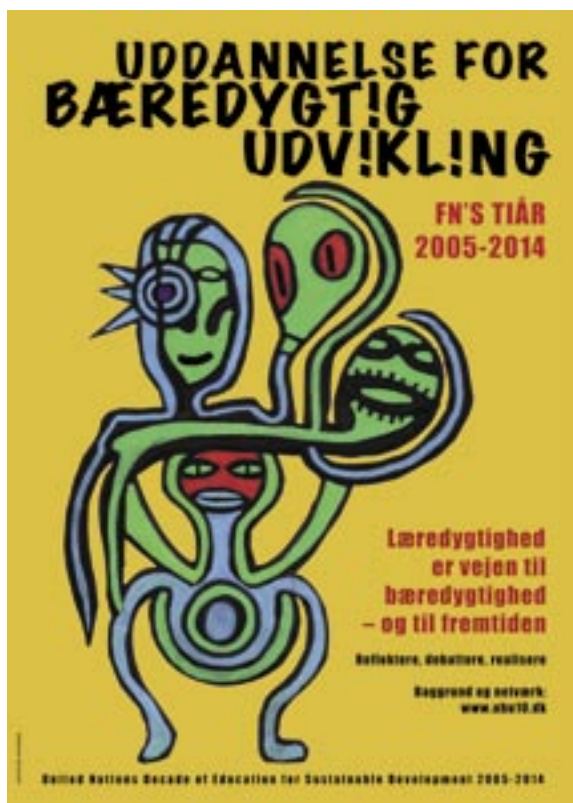

Dansk kampagne

– folder, plakat og hjemmeside

Reflektere, debattere og realisere

Øko-net har i anledning af FN's internationale tiår for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling udviklet en ny netværks-hjemmeside: www.ubu10.dk

Desuden har Øko-net markeret FN's internationale tiår med en national åbningskonference i marts. Hertil kommer udarbejdelsen af en folder og en plakat til at markere og introducere tiåret samt dette tema-nummer af Nyhedsbladet Øko-net, der fremover vil blive fulgt op af ubu-fokusnumre under overskriften "Nyt om Uddannelse for Bæredygtig Udvikling".

ENVIRTUEL OPFORDRING

Hjemmesiden er tænkt som den vigtigste kommunikationskanal i kampagnen og er et virtuelt rum, hvor der vil blive lagt op til at reflektere, debattere og realisere. Et læringsrum for de mange parter, der gerne skal være med til at sikre, at læringen om bæredygtig udvikling breder sig og dermed bliver til andet og mere end blot ord.

Hjemmesiden appellerer til at reflektere, debattere og realisere ved at være en kombination af inspirationsmateriale, erfaringsudveksling, aktivitetskalender samt løbende afrapportering om den igangværende proces. Øko-net har bl.a. opbygget en omfattende materialesamling, hvor man kan finde omtaler af hjemmesider med materialer til brug i undervisning. Hertil kommer en link-samling med de organisationer, foreninger og øvrige organer, der har relevans for FN's tiår for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling – samt artikler til inspiration om UBU i praksis både herhjemme og i udlandet.

Hjemmesiden rummer også en inspirationsbank, hvor brugerne har mulighed for at videregive eller efterlyse erfaringer, gode råd og inspiration. Idéen er at give undervisere og andre mulighed for at gå i dialog med blandt andre kolleger, potentielle samarbejdspartnere eller forskere. Samt at motivere til netværksdannelse på tværs af institutions- og bygrænser.

Under overskriften "Proces og problemstillinger" vil Øko-net løbende dække de konferencer, der finder sted i ind- og udland.

ENVISUEL UDFORDRING

Det gennemgående layout i Øko-nets kampagnemateriale er udviklet i samarbejde med AFUK, Akademiet For Utæmmet Kreativitet (www.afuk.dk) og Byen Græder (illustrationerne side 2, 3 og 16).

Den grafiske identitet blev i første omgang udformet til plakat og folder, og ønsket var, at grafikken skulle adskille sig fra det mere stringente layout, der ofte præger FN-relateret materiale. At det i høj grad også skulle appellere til børn og unge, da disse må betragtes som væsentlige ambassadører for en bæredygtig udvikling. Der findes ikke et endegyldigt svar på, hvad den grafiske tegning forestiller. Verden er ikke enkel, og det er Uddannelse for Bæredygtig Udvikling heller ikke. Netop det er pointen: At vække undren. At stille spørgsmål. At lægge op til debat. At skabe et visuelt udtryk, der rækker ud over den gængse tænkning – præcis som Uddannelse for Bæredygtig Udvikling skal udfordre vores normale tankegang.

Vær med i kampagnen!

Hjælp med distributionen af plakater og foldere, der bestilles på tlf. 62 24 43 24 eller eco-net@eco-net.dk Og lav link til www.ubu10.dk fra hjemmesider og i e-mails. Der kan på sitet hentes baner til fri afbenyttelse.

Gennemførelsen af tiåret:

Global baggrund og lokal basis / Ecovillage Designer Education

side 8-9

Åbningskonference reportage I+II:

Vi må lære, hvis jorden skal bære / Deltagerne i dialog

side 10-13

Education for a Sustainable Future – Indien, januar '05

side 13

Internationale erfaringer:

Erfaringerne fra England, Sverige og Norge / Kolofon

side 14

Ny guide for ESD:

Kvalitetskriterier for ESD-skoler

side 15

Bagsiden: Ahmedabad Deklarationen / Balanceakten

side 16

Baggrund og netværk: www.ubu10.dk

FN's tiår for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling

FN ønsker at sætte fokus på bestræbelserne på at skabe bæredygtig udvikling ved at etablere et tiår for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling i perioden 2005 til 2014. Tiåret skal først og fremmest ses som udtryk for verdenssamfundets erkendelse af, at uddannelse er et af de vigtigste elementer for at etablere bæredygtig udvikling.

Processen begyndte på FN's Konference for Miljø og Udvikling i Rio de Janeiro i 1992, hvor det i kapitel 36 i Agenda 21-slutdokumentet blev understreget, at uddannelse er afgørende i bestræbelserne for at fremme bæredygtig udvikling og forbedre folks evne til at imødegå miljø- og udviklingsproblemer.

På Verdenstopmødet for Bæredygtig Udvikling i Johannesburg 2002 udvidede man visionerne for

bæredygtig udvikling og genbekræftede uddannelsens rolle heri. Man fremsatte derfor forslag om et tiår for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Tiåret blev efterfølgende proklameret på FN's generalforsamling i december 2002.

VISIONEN OM BÆREDYGTIG UDVIKLING

UNESCO (der blev grundlagt den 16. november 1945 og i dag består af 190 medlemslande og 6 associerede lande) som er hovedkoordinator for tiåret, har formuleret den grundlæggende målsætning for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling således:

“At opnå fredelig sameksistens mellem folk med mindre lidelse, mindre sult og mindre fattigdom i en verden, hvor folk vil være i stand til at udøve deres ret som menneske og borger på en værdig måde, og hvor vi er i stand til at opretholde en natur, der kan udføre sin reproducerende rolle, ved at vi undgår tab af biodiversitet, udtømmning af naturressourcer og akkumulering af affaldsstoffer i miljøet.

I forhold til denne vision er det tydeligt, at menneskelige relationer baseret på nøgen selvinteresse, grådighed, misundelse eller magtbegær vil opretholde en ulige fordeling af rigdom, skabe konflikter og være et led til ligegyldighed omkring den fremtidige tilgængelighed af naturressourcer – og derved ikke kan udgøre et fundament for en bæredygtig udvikling.

Til gengæld vil menneskelige relationer baseret på retfærdighed, fred og forhandlede gensidige interesser lede til større lighed, respekt og forståelse. Det er disse kvaliteter, der udgør fundamentet for bæredygtig udvikling”.

Uddrag og oversættelse fra:

UNESCO's DESD Draft International Implementation Scheme 2004

GRUNDLÆGGENDE VÆRDIER I ESD

For at fremme de positive menneskelige relationer, der fører til bæredygtig udvikling, må der gennem uddannelse skabes et menneskeligt værdigrundlag, der som minimum indeholder følgende grundlæggende værdier:

- Respekt for alle menneskers værdighed og menneskerettigheder over hele verden samt en forpligtigelse til social og økonomisk retfærdighed for alle
- Respekt for fremtidige generationers menneskerettigheder og en forpligtigelse til ansvarlighed generationerne imellem
- Respekt og omsorg for alle former for liv i alle dets forskelligheder – dette inkluderer beskyttelse og genopbygning af verdens økosystemer
- Respekt for den kulturelle forskellighed og en forpligtigelse til lokalt og globalt at opbygge en kultur baseret på tolerance, fred og ikke-vold

Da bæredygtig udvikling per definition må være en dynamisk og forandrende proces, må Uddannelse for Bæredygtig Udvikling være en uddannelse, der hjælper med til at skabe de fundamentale ændringer, som udfordringerne for bæredygtighed kræver:

- Uddannelse må inspirere til tro på, at vi alle har mulighed for og forpligtigelse til at påvirke til positive, globale ændringer
  - Uddannelse er den vigtigste agent for ændring hen imod bæredygtig udvikling, idet uddannelse øger folks evne til at omdanne deres vision for samfundet til en realitet
  - Uddannelse skaber de værdier, adfærd og livsformer, der kræves af en bæredygtig fremtid
  - Uddannelse for Bæredygtig Udvikling er en proces til at lære at tage beslutninger, der vedrører samfundenes langsigtede fremtid inden for lighed, økonomi og økologi
- (fortsættes næste side)

UNESCO's officielle åbning og logo

Den 1. marts 2005 blev tiåret officielt skudt i gang af De Forenede Nationer ved en mindre reception i FN-hovedkvarteret i New York. Samtidig blev det officielle logo for tiåret præsenteret.

Målsætningerne for tiåret

– tiåret for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling er et omfattende og komplekst tiltag

Dets begrebsmæssige grundlag, social-økonomiske implikationer samt miljømæssige og kulturelle forbindelser indebærer, at det potentielt berører alle aspekter af livet.

Den grundlæggende vision for tiåret er en verden, hvor alle har mulighed for at få nytte af uddannelse og lære de værdier, adfærdsmønstre og livsformer, der kræves for en bæredygtig fremtid og positive, sociale forandringer.

Dette giver fem målsætninger for tiåret:

1. Give en styrket profil af uddannelsens og læringens centrale rolle i de fælles bestræbelser for bæredygtig udvikling
2. Lette etablering af forbindelser og netværk, udveksling og interaktion mellem interessenter i ESD

3. Skabe rum og muligheder for at forbedre og fremme visionen for og overgangen til bæredygtig udvikling – gennem alle former for læring og oplysning

4. Fremme øget kvalitet i undervisning og læring i forbindelse med ESD

5. Udvikle strategier for at styrke kapaciteten for ESD

Uddannelse for Bæredygtig Udvikling handler grundlæggende om værdier, hvor respekt er i centrum. Respekt for andre, inklusive nuværende og fremtidige generationer. Respekt for forskelle og forskellighed, for miljøet og for ressourcerne på den planet, vi bebor. Uddannelse gør det muligt for os at forstå os selv og andre og vores forbindel-

ser med naturen og det sociale miljø. En sådan forståelse fungerer som et vedvarende grundlag for at opbygge respekt. Uddannelse for Bæredygtig Udvikling er for alle, uanset på hvilket stadie i deres liv, de befinder sig. Den vil derfor foregå inden for et livslangt læringsperspektiv og involvere alle mulige læringsrum – formelle som uformelle, fra tidlig barndom til voksenlivet. Uddannelse for Bæredygtig Udvikling nødvendiggør en re-orientering af tilgange til uddannelse – læreplaner og indhold, pædagogik og eksamination. Rum for læring inkluderer uformel læring, lokalsamfundsbaseede organisationer, arbejdspladsen, formel uddannelse, teknisk og faglig træning samt højere uddannelse.

Kilde: UNESCO (2004): DESD Draft International Implementation Scheme

- Uddannelse skal opbygge kapacitet for fremtidsorienteret tænkning

Kampen for bæredygtig udvikling er mangesidet, så uddannelse kan ikke stå alene. Det er derfor bedre at tale om læring, da læring ikke er begrænset til uddannelse, men strækker sig ind i det daglige liv. Vigtig læring sker i hjemmet, i sociale sammenhænge, i samfundsinstitutioner og på arbejdspladsen. Selvom det hedder tiåret for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, må det derfor omfatte og fremme alle former for læring.

KARAKTERISTIK AF ESD

Uddannelse for Bæredygtig Udvikling er ikke lig med miljøundervisning. Miljøundervisning er en veletableret disciplin, der har fokus på menneskehedsrelationer med miljøet og på måder til at bevare dette og beskytte miljøressourcerne. Bæredygtig udvikling omfatter derfor miljøundervisning, men sætter det hele i en større sammenhæng af dels socialkulturelle faktorer og dels socialpolitiske spørgsmål omkring lighed, fattigdom, demokrati og livskvalitet. Udviklingsperspektivet er også centralt i enhver behandling af bæredygtig udvikling.

Helheden af indlæringsmålsætninger er altså meget bred. Bæredygtig udvikling må derfor integreres i andre discipliner og kan ikke, på grund af sin bredde, blive undervist som et enkelt fag. Uddannelse for Bæredygtig Udvikling må forsøge at udvise følgende karakteristika:

- Tværfaglig og holistisk: Læring for bæredygtig udvikling som del af hele undervisningen og ikke som et separat fag

- Værdibaseret: Kritisk over for de givne normer. De fælles værdier og principper, der understøtter bæredygtig udvikling, må gøres tydelige, så de kan undersøges, debatteres, testes og anvendes

- Kritisk tænkning og problemløsning: Må lede til en tiltro til at kunne arbejde med de dilemmaer og udfordringer, der ligger i bæredygtig udvikling

- Multi-metoder: Ord, kunst, drama, debat, erfaringer – forskellige pædagogikker, der former processerne. Undervisning, der er indrettet til kun at overføre kundskaber, skal omformes til en tilgang i hvilken lærere og elever arbejder sammen om at erhverve kundskaber og har en rolle i forbindelse med formningen af miljøet på deres uddannelsesinstitutioner

- Deltagelsesmæssige beslutningsprocesser: Elever deltager i beslutningerne om, hvordan de skal lære

- Lokalt relevant: Berøre lokale såvel som globale problemstillinger

På www.unesco.org er der et link til et officielt hjemmesideområde for DESD. Her finder man diverse baggrundsoplysninger vedr. tiåret og fx et område om alliancer og partnerships. Centralt på web-området er der også et Diaporama (et Power Point forløb), der over flere sider beskriver og oplyser omkring ESD. Gå direkte til Diaporama'et med dette link: www.unesco.org/education/diaporama_wssd/generik.swf

Det står forkortelserne for:

ESD – Education for Sustainable Development

UBU – Uddannelse for Bæredygtig Udvikling

UBU10 – FN's tiår for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling

DESD/ESD10 – Decade for Education for Sustainable Development

UN – the United Nations

UNESCO – the UN's Educational, Scientific and Cultural Organization

Danmarks forpligtelser

Danmark har i årene op til udnævnelsen af FN-tiåret deltaget i forskellige internationale møder, hvor uddannelse og bæredygtighed har været på dagsordenen. Øko-net har her lavet et samlet overblik over nogle af de vigtigste aftaler og visioner, som Danmark har tilsluttet sig.

NORDISK STRATEGI

I 1998 underskrev statsministrene fra de nordiske lande en deklaration om bæredygtig udvikling, og Nordisk Ministerråd fik ansvaret for at udarbejde en fælles nordisk strategi. Strategien, der trådte i kraft i 2001, indeholdt mål og indsatser for perioden 2001-2004 samt langsigtede mål til og med 2020. "Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden" er en ny revideret udgave af strategien, der dækker årene 2005-2008.

I strategien står der, at "statsministrene lægger vægt på, at principperne om bæredygtig udvikling integreres i arbejdet i alle samfundssektorer, og at deklarationens målsætninger præciseres i en tværsektoriel forankret strategi for bæredygtig udvikling." Nordisk Ministerråd forudser, at strategien vil være vigtig i forbindelse med udformningen af landenes politik for bæredygtig udvikling. Gennemførelsen af strategien forudsætter desuden, at aktører på alle niveauer deltager aktivt. Disse aktører er blandt andet kommunerne, erhvervslivet og de ikke-statslige organisationer (ngo'ere).

Også uddannelsens rolle i Nordens nye kurs er nævnt kort i rapporten. Nordisk Ministerråd fastslår, at uddannelse og forskning er en afgørende faktor for at opnå bæredygtig udvikling. De mener samtidig, at Norden har meget gode forudsætninger for at blive en foregangsregion på dette område. Derudover står der i overensstemmelse med UNESCO's udspil, at Uddannelse for Bæredygtig Udvikling skal integreres på alle uddannelsesniveauer fra førskole til de højere uddannelser samt folkeoplysning. De økonomiske, sociale og miljømæssige dimensioner af bæredygtig udvikling skal integreres, hvilket forudsætter, at uddannelsernes værdigrundlag og læreplaner inkluderer bæredygtighedsprincipperne, og at lærerne har de relevante kompetencer for at kunne inkludere bæredygtig udvikling i undervisningen. De fortsætter: "Utbildning för hållbar utveckling kan emellertid bara bli framgångsrik om lärare, elever och studerande på den enskilda skolan eller institutionen gemensamt med stöd av kreativitet och engagemang försöker förverkliga målsättningen att integrera perspektivet hållbar utveckling i undervisningen."

Det helt overordnede langsigtede mål er at fremme Uddannelse for Bæredygtig Udvikling i et livslangt læringsforløb. Der skal arbejdes for at give elever og studerende de kompetencer, der skal til for at være

aktive, demokratiske og ansvarsfulde medborgere, så de er i stand til at deltage i opbygningen af et bæredygtigt samfund. Dette gælder både førskole, grundskole, gymnasier, de højere uddannelser og i folkeoplysningen. Det forudsætter, at perspektivet i Uddannelse for Bæredygtig Udvikling inkluderes i love, forordninger, lærer- og kursusplaner.

DANSK STRATEGI

I 2002 kom så Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling (Fælles fremtid – udvikling i balance: Regeringen, juni 2002). Her står der bl.a., at "information, uddannelse og undervisning kan udbrede viden om bæredygtig udvikling og dermed ændre holdninger og adfærd". Og det præciseres, at "folkeskolen, gymnasier og ungdomsuddannelser har en særlig rolle som de institutioner, der er med til at forme børn og unges grundlæggende værdier", og at "undervisningssektoren har en vigtig rolle at spille, for eksempel gennem at lærer- og pædagoguddannelser sætter fokus på at bidrage til børn og unges forståelse af problemstillinger omkring bæredygtig udvikling."

FÆLLESEUROPÆISK STRATEGI

På UNECE's (United Nations Economic Commission for Europe) miljøministerkonference "Environment for Europe" i Kiev i 2003 vedtog miljøministrene i UNECE-landene (inkl. den daværende miljøminister Hans Christian Schmidt) "Statement on Education for Sustainable Development". Her opfordrede de blandt andet til en omorientering af miljøundervisningen i retning af Uddannelse for Bæredygtig Udvikling.

Ved et møde i Luleå, i Sverige, samme år mellem de nordiske og baltiske miljøministre fastslog man ligeledes, at Uddannelse for Bæredygtig Udvikling skal ses som en nøgle til at opnå bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre.

UNECE's erklæring fra 2002 blev fulgt op på UNECE's møde for miljø- og undervisningsministrene i Vilnius, i Litauen, i marts i år. På dette møde vedtog man "UNECE Strategy for Education for Sustainable Development", der er en fælles strategi for UNECE-medlemslandene om Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Målet med strategien er bl.a. "at sikre, at de politiske, regulatoriske og operationelle rammer støtter Uddannelse for Bæredygtig Udvikling". Strategien lægger desuden vægt på, at uddannelserne skal omorienteres mod bæredygtig udvikling. Også her tilslutter man sig, at Uddannelse for Bæredygtig Udvikling er en livslang læringsproces, der skal gennemsyre læringsprogrammer på alle niveauer – inkl. seminarierne, de højere uddannelser og i efteruddannelsen af lærere. De højere uddannelser har et vist ansvar i processen, da det er her, den fornødne viden og de fornødne kompetencer skal udvikles. Endelig pointeres det, at for at elever og studerende kan få den fornødne viden om bæredygtig udvikling, kræver det, at uddannelsesinstitutionerne som helhed, inkl. elever, studerende,

"UBU skal integreres på alle uddannelsesniveauer"

lærere, ledere, medarbejdere og forældre, følger principperne for bæredygtig udvikling.

Bæredygtig udvikling skal desuden fremmes gennem uformel læring. Og her er især ngo'ere vigtige. Deres rolle som mellemmand mellem regeringen og befolkningen skal derfor anerkendes og støttes. Strategien slår også fast, at der er behov for en koordinationsmekanisme på statsniveau – en "national ESD-plattform". Landene opfordres altså til at nedsætte et organ, der skal være ansvarligt for den nationale implementering. Endelig skal regeringen spille den aktive rolle i forbindelse med at fremme og facilitere implementeringen af strategien. De skal således vurdere og regelmæssigt følge op på processen. Det understreges desuden, at det er vigtigt for strategiens succes, at man sikrer tilstrækkelige finansielle midler til implementeringen. Her skal uddannelse ses som "en investering, der vil betale sig på lang sigt." Regeringerne opfordres

derfor til at sikre, at de nødvendige ressourcer er tilgængelige.

Fra Danmark deltog Uffe Toudal Pedersen, styrelseschef i Uddannelsesstyrelsen, som repræsentant for det danske undervisningsministerium. I sin tale på mødet erklærede han, at "vi betragter os selv som værende midt i implementeringsprocessen, da vi har arbejdet med Uddannelse for Bæredygtig Udvikling i flere år". Uffe Toudal Pedersen talte desuden som repræsentant for Undervisningsministeriet på den internationale SEED-konference, på CVU-vest i Esbjerg d. 19.-22. maj – han sagde bl.a. i sin tale: "The Danish government's strategy is very much in line with the overall theme for this conference. We consider ESD as something we really do and have done for several years. We work with ESD in practise everywhere in the educational sector and we strive to work with actions rather than words".

Dannelse og dogmer – højskoler og bæredygtighed

En bæredygtig udvikling opfylder de nuværende behov uden at bringe fremtidige generationers muligheder for at opfylde deres behov i fare. Bæredygtighed kræver derfor et afbalanceret samspil mellem miljømæssige, økonomiske og sociale dimensioner. Denne balance opnår vi ved at sætte fokus på vores holdninger og handlinger – og ved at erkende, at både alt, hvad vi gør, og alt, hvad vi ikke gør, påvirker fremtiden.

Bæredygtig udvikling handler dermed også om dannelse. Den 4. maj 2005 afholdt Folkehøjskolernes Forening i Danmark (FFD) en konference om netop dannelsesbegrebet. En af oplægsholderne var Jørgen Gleerup, lektor ved Institut for Pædagogisk Forskning og Udvikling på Syddansk Universitet, der lagde ud med denne definition: "Dannelse er at kunne se sit liv i perspektiv. At kunne se ud over sin egen næse. Dannelse handler altså om forholdet mellem det singulære og det fælles, mellem det unikke og det almene, mellem det individuelle og universelle". Ifølge Jørgen Gleerup er dannelse og demokrati ikke lig med sikker viden, selv om mange politikere i dag sætter lighedstegn. Dannelse tager derimod afsæt i afmagt; dvs. ved på sokratisk vis at stille spørgsmål og ved på demokratisk vis at bruge samtalen til at åbne op for det, som vi ikke ved. "Samtalen bygger på modstand, hvilket opstår ved, at man anerkender det unikke ved en anden. Heri opstår refleksionen". Hvis vi skal blive bedre til at tage vare på de generationer, der lever i en anden tid eller i et andet rum, kan vi med rette betragte FN's tiår for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling som et af den moderne tids vigtigste dannelsesprojekter. Tiåret er et internationalt projekt og

dermed en national udfordring, der skal give os den fornødne viden til at forstå begrebet 'bæredygtig udvikling' og den fornødne ballast til at turde handle derefter. På FFD's konference pointerede Jørgen Gleerup, at demokrati ikke kan læres deduktivt, men derimod skal læres gennem erfaring – det samme gælder for bæredygtighed.

For en uddannelsesinstitution betyder det, at man i den pædagogiske undervisning, i den daglige praksis og i det politiske samspil med omverdenen agerer bæredygtigt. Og det er en stor udfordring – for det kalder på forandring og udvikling, der helst skal opleves som fornøjelig og vigtig – således at det i sidste ende er lysten, der driver processen frem.

Jørgen Gleerup mente, at der er tre aspekter i uddannelsespolitikken i dag: For det første forskningstilknytning, dvs. videnskabelig dannelse. For det andet professionsrettet udviklingsbaseret, dvs. praktisk dannelse. Og for det tredje innovation, dvs. flerfagligt, flerinstitutionelt og flerkulturelt samspil. Særligt den praktiske etik er vigtig for at sikre en bred forankring af bæredygtighed – ikke mindst ved at sætte fokus på forholdet mellem "mig" og "de andre". Det er ifølge Jørgen Gleerup også her, at folkehøjskolen har sin styrke, da denne har unikke rammer til at lade flere kulturer mødes, og til således at lade noget nyt opstå.

I forhold til det aktuelle FN-tiår giver det således god mening, at Øko-net i nu ca. halvandet år har arbejdet med et såkaldt Dogme-oplæg til de nordiske folkehøjskoler. Målet har været at præcisere, hvad en bæredygtig udvikling kræver af mini-

mumshandling. Ved at omsætte disse krav til daglig handling vil en gammel bevægelse (højskolebevægelsen) kunne være med til at vise vej til fremtiden samt bidrage med konkret praksis inden for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Dogme-oplægget er foreløbig sammenfattet i syv punkter, der lægger op til bred fortolkning og dialog samt samarbejde og udvikling.

Bæredygtig udvikling betyder at sige ja til at:

1. Vi vil tage hensyn til kommende generationer og vil derfor vurdere følgerne af vore handlinger i et langsigtet perspektiv
2. Vi erkender, at vi kun har én klode og vil derfor prioritere miljø- og ressourceansvar frem for øget forbrug
3. Vi erkender, at vi ikke lever i én retfærdig verden og vil derfor arbejde for én retfærdig global fordeling
4. Vi ved, at alle må deltage for at løse de globale udfordringer og vil derfor bidrage hertil samtidig med, at vi arbejder for at styrke demokratiet på alle niveauer
5. Vi vil søge ny, problemløsende viden på tværs af faglige grænser
6. Vi vil deltage i ny bæredygtig praksis både privat, i vore foreninger og i vort arbejde
7. Vi vil bidrage til politisk debat om, hvilke tiltag der kan lette vejen til bæredygtig praksis for alle

Dogme-oplægget bliver præsenteret i 2005 og fulgt op af en kampagne i Norge, Sverige og Danmark. Oplysninger om projektet kan findes på www.ubu10.dk

“Regeringerne opfordres til at sikre, at de nødvendige ressourcer er tilgængelige”

Den danske UNESCO-nationalkommission

har i Danmark det officielle 'ejerskab' til FN-tiåret. Kommissionen består af et antal udvalgte uddannelsesrepræsentanter udpeget af Undervisningsministeriet, hvor kommissionen også har sekretariat og fungerer som et rådgivende udvalg.

Global baggrund og lokal basis

UNESCO fastslår, at Uddannelse for Bæredygtig Udvikling må integreres på alle niveauer af samfundet – lokalt, nationalt, regionalt og globalt, fordi bæredygtig udvikling i sig selv ikke kan fremmes på kun et niveau. Uddannelse for Bæredygtig Udvikling må have sin basis i det lokale og give en global baggrund, som disse fænomener kan sættes ind i. Med et internationalt tiår gøres der et forsøg på netop at strukturere aktiviteterne på de forskellige niveauer.

DEN LOKALE FORSKEL

Under den danske ESD-åbningskonference "Vi må lære, hvis jorden skal bære", marts 2005, blev der anlagt forskellige synspunkter i forhold til samspillet mellem og prioriteringen af de forskellige niveauer. Birthe Zimmermann, lektor på Amtsgymnasiet i Sønderborg, understregede, at man skal kunne forstå det lokale, før man kan forstå, hvad der sker ude i verden. Man er derfor også nødt til at tage udgangspunkt i noget, som eleverne kan relatere til, før man bevæger sig videre til de store spørgsmål. Og her nytter det ifølge Zimmermann ikke at tage afsæt i FN-begreber: "Uddannelse for Bæredygtig Udvikling er ikke sexet. Eleverne tænder ikke på det."

Lokale institutioner og grupper findes ifølge UNESCO dér, hvor praksis for bæredygtig udvikling kan formes og læres. Det kan dreje sig om konkrete ting som fx genbrug, men også om de værdier og relationer, der er nødvendige for bæredygtig udvikling. Eksempelvis forståelsen af, hvordan det, jeg gør, har effekt på andres leveforhold her og nu samt i fremtiden. For at få det til at ske, er det nødvendigt at forskellige institutioner, organisationer og individer samarbejder og lærer om Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Og at der formes lokale planer, politikker og agendaer.

Der er ifølge UNESCO mange lokale partnere, og en af de indledende opgaver i tiåret vil være at identificere disse. Dette kan kun ske, hvis en eller flere lokale organisationer tager initiativet til det.

Hvis lærere og undervisere skal følge Birthe Zimmermanns opfordring om at bringe de store globale spørgsmål frem gennem afsæt i noget lokalt, vil den enkelte skoles opbakning være af stor betydning. Og UNESCO betragter da også netop skolen som en vigtig lokal partner – ligesom fx forældre, kulturelle organisationer og kommuner. Ifølge Jan Eriksen, direktør for Friluftsrådet og præsident for FEE, har skolerne imidlertid nedprioriteret miljødelen i løbet af de senere år. "Og det er svært at vække dens interesse, da den ikke har følelsen af at kunne gøre en forskel. I stedet tænker den, at samfundet nok finder en løsning," lød det fra Jan Eriksen på konferencen i marts. Noget tyder altså på, at samfundet er nødt til at finde en løsning på, at skolerne tænker, at samfundet nok skal løse de store problemer.

DEN NATIONALE DOBBELTBÆVÆGELSE

Spørgsmålet er blot, hvem "samfundet" i så fald er, og hvordan det skal gribe ind. Ifølge Carl Lindberg,

ordfører i den svenske Kommittén för Utbildning för Hållbar Utveckling og tidligere Bitr. Statssekreterare i Utbildningsdepartementet i Sverige, skal Uddannelse for Bæredygtig Udvikling ses som en dobbeltproces, hvor top down- og bottom up-bevægelse mødes. Bjarne Bruun Jensen, professor på Institut for Curriculumforskning ved Danmarks Pædagogiske Universitet, sagde noget lignende: "Deltagelse er en forudsætning for ejerskab. Og hovedudfordringen er at finde et alternativ til top down, uden at det bliver bottom up." Carl Lindberg og Pernille Blach Hansen, medlem af Folketingets Uddannelsesudvalg (S), var dog enige om, at en ambitiøs afvikling af tiåret først og fremmest kræver en politisk beslutning. Og at det således er vigtigt, at regeringerne signalerer et stort ansvar.

Pernille Blach Hansen på talerstolen

Som politisk repræsentant på konferencen var Torben Kornbech Rasmussen, vicedirektør i Undervisningsministeriet. Torben Kornbech Rasmussen fortalte, at der på opfordring fra ngo'ere (92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling) er blevet nedsat en tværministeriel gruppe, der tilrettelægger og koordinerer de danske initiativer til markering af tiåret. Gruppen består i øjeblikket af Undervisnings-, Udenrigs- og Miljøministeriet samt af UNESCO's nationalkommission. Men han var samtidig positiv over for deltagelse fra andre ministerier: "Det er vigtigt med så bred en dækning som muligt."

UNESCO anskuer regeringernes rolle i tiåret som en proces med tre elementer:

For det første skal regeringerne skabe ejerskab omkring visionen. Det betyder, at hvert lands planer for tiåret må udvikles gennem lokale og nationale diskussioner. Diskussionerne involverer relevante ministerier, universiteter og forskningsinstitutioner, organisationer, netværk samt interessenter i alle dele af uddannelsessystemet. Den tværministerielle gruppe må dermed betragtes som et godt udgangspunkt på den fortsatte proces – men ikke som en fuldstændig repræsentativ gruppe.

For det andet må regeringerne formulere politikker baseret på bred deltagelse og tilvejebringe en ramme for lokale aktiviteter og ansvar.

Og for det tredje må regeringerne i samarbejde med

"Der skal formes lokale planer, politikker og agendaer"

uddannelses- og forskningsinstitutioner fastlægge, hvor værdierne for bæredygtig udvikling skal indlægges i uddannelsessystemet.

Torben Kornbech Rasmussen kunne først og fremmest afsløre, at den tværministerielle gruppe blandt andet vil lave en dansk internetportal. Konferencen rummede repræsentanter fra uddannelsesinstitutioner og ngo'ere. Og der var bred enighed om, at en virtuel portal ingenlunde kan gøre det ud for en politisk strategi, hvor koordination, fokuseret budskab og finansielle ressourcer bliver sat ind i en langsigtet sammenhæng – og hvor der vil være idéer til fremme af netværksarbejde og erfaringsdeling. UNESCO har understreget, at Uddannelse for Bæredygtig Udvikling ikke må indebære kontrol eller kundgørelse af centrale beslutninger og planer. De har ligeledes lagt op til, at det nationale civilsamfund, ngo-organisationer og -netværk, kommer til at spille en central rolle gennem lobbyarbejde og støttende aktiviteter i forbindelse med skabelsen af en politik på området. Og ved at udgøre en kanal, der kan bringe små lokale og nyskabende erfaringer til kendskab for regering og den større offentlighed. Cso'ere (Cso – Civil Society Organization) og ngo'ere (Ngo – Non Governmental organization) udgør på den måde en stærk, direkte og indirekte kraft i forbindelse med uddannelse af samfund.

Også den private sektor bør ifølge UNESCO inddrages i den nationale proces. For det første kan

virksomhederne bidrage til ændring af livsstil ved at fremme bæredygtigt forbrug og ved at gå ind for bæredygtig produktion. For det andet kan virksomhederne levere viden – både gennem deres reklamer og deres uddannelseskapacitet. Per-Uno Alm, seniorkonsulent i Respect Europe, tidligere generalsekretær i Det Naturlige Steget i Sverige og medgrundlægger af Respect Europe, kom på konferencen ind på denne dimension. Han sagde bl.a., at det handler om, at alle ansatte skal have en grunduddannelse i bæredygtig udvikling. Som eksempel nævnte han Ikea, hvor man har en grunduddannelse, der får medarbejderne til at arbejde mod det samme mål.

NETVÆRK SOM VEJ TIL FREMTIDEN

UNESCO lægger ligeledes op til samarbejde på tværs af geografiske og faglige grænser på internationalt niveau. Dvs. mellem blandt andre FN, UNESCO, ngo-netværk, civilsamfund og ad hoc-arbejdsgrupper. På konferencen i marts pegede Jeppe Læssøe, lektor på Institut for Pædagogisk Antropologi ved Danmarks Pædagogiske Universitet, på internettet som et væsentligt forbindelsesled mellem lokale og globale niveauer. Både Birthe Zimmermann og Jan Eriksen fremhævede desuden allerede eksisterende netværk såsom Muvin (Miljøundervisning i Norden), Baltic Sea Project og Young Reporters for the Environment som afsæt til international praksis.

Værksted for et bedre liv

Har du en idé til en levevej – en alternativ personlig uddannelse, opfindelse, produktion eller kulturel aktivitet? Så vær med til at lave en undersøgelse af værdierne omkring et bedre liv, og udtryk forundring, glæde og kritik igennem teater, kunst, arkitektur, netværk, sundt byggeri, økonomi, levevis osv. For at være med investerer du ca. 5000 kr. og bygger en billig bolig/hytte på Frilanderhverv, og indgår i et innovativt netværk med andre ligesindede handlingsfolk. Nærmere oplysninger om det nye koncept på Friland fås hos Steen Møller på tlf. 21 73 73 21. Se også: www.frilanderhverv.dk

Ecovillage Designer Education – ny international ESD-uddannelse

The EDE is being introduced to the world at this time to complement, correspond with, and assist in setting a standard for the United Nations' "Decade of Education for Sustainable Development – 2005-2014"

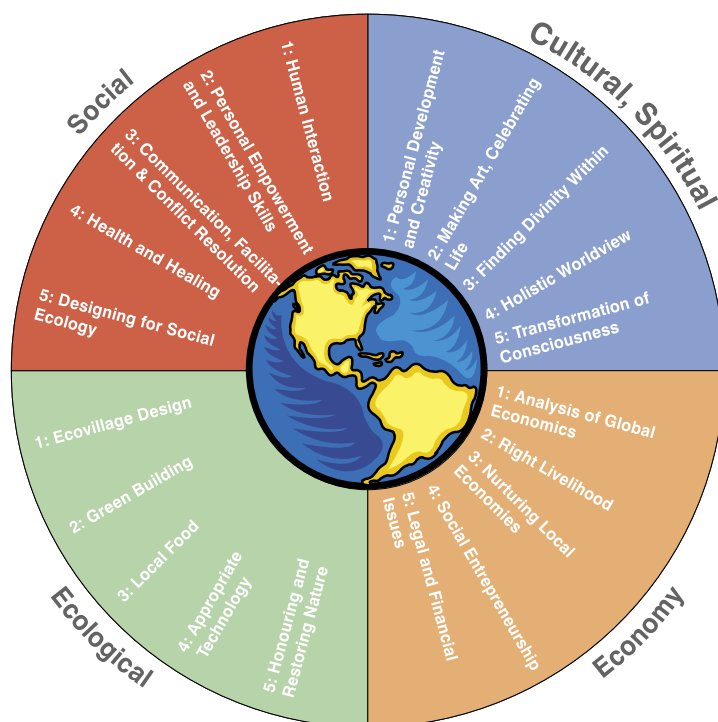
Sådan skriver Global Ecovillage Network (GEN – www.gen-europe.org) og Gaia Trust i indledningen til det curriculum, der danner grundlag for en ny uddannelse med titlen "Ecovillage Designer Education" (EDE – Økosamfunds Designer). Et curriculum, der er blevet godkendt af både UNITAR (United Nations Institute for Training and Research) og UNESCO.

EDE er foreløbig en fire ugers introduktion til, hvordan man designer bæredygtige lokalsamfund jorden over. Uddannelsen kan tages af studerende fra alle fag og kan dermed blive en del af en eksisterende uddannelse. Håbet er dog, at initiativet med tiden kan udvikle sig til en hel uddannelse.

Uddannelsen finder sted i et økosamfund eller et sted, som er blevet accepteret af lærergruppen. En vigtig del af uddannelsen er, at man kan leve det, man lærer. Der er med andre ord tale om en "lev og lær-pædagogik", som inddrager alle sanser i undervisningen. I løbet af de fire uger kommer man igennem alt, hvad man bør vide for at kunne hjælpe andre med at starte et økosamfund eller udvikle et lokalsamfund økologisk. Ud fra et holografisk princip begynder man med helheden. Der bliver en social, en økologisk, en spirituel/kulturel og en økonomisk uge. Det er dog også muligt at integrere det sociale og spirituelle i hele forløbet.

24 undervisere fra hele jorden mødtes i maj 2004 på Findhorn i Skotland for at starte uddannelsen. Siden da har man udviklet det globalt dækkende curriculum, som samme gruppe vil teste i Galgafarm i Ungarn i juni 2005.

Yderligere oplysninger om uddannelsen kan findes på www.gaia.org eller ved at kontakte Hildur Jackson fra Gaia Trust på tlf. 45 42 55 11.

Curriculet for bæredygtighed og for vores ny uddannelse er delt i 4 sektioner: økologisk, social, økonomisk og spirituel/kulturel. Hver sektion er så inddelt i 5 moduler.

Uddannelsen varer en måned med en uge sat af til hver sektion. I løbet af en måned får man så et overblik over, hvad man skal vide for at kunne leve bæredygtigt og hjælpe andre med at etablere bæredygtige bosættninger i alle lokalsamfund eller som nye økosamfundsprojekter. Det er så meningen senere at lave en hel uddannelse, hvor man går dybere ned i hvert modul.

“Der skal samarbejdes på tværs af geografiske og faglige grænser”

Vi må lære, hvis jorden skal bære

Den danske åbningskonference for FN's tiår for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling blev afholdt den 10. og 11. marts 2005 under titlen "Vi må lære, hvis jorden skal bære". Konferencen, der var arrangeret af Øko-net med støtte fra Dansk Folkeoplysnings Samråds tips- og lottomidler, startede med en række oplæg i Fællessalen på Christiansborg. Der var 110 tilmeldte deltagere.

Friluftsrådet og præsident for FEE, var blandt åbningstalerne. Begge pointerede, at uddannelse er væsentligt for at opnå en bæredygtig udvikling, og at dette kræver politisk opbakning.

Herefter talte Carl Lindberg, ordfører i den svenske Kommittén för Utbildning för Hållbar Utveckling og tidligere Bitr. Statssekretærer i Uddannelsesdepartementet i Sverige, under overskriften "Hvad, hvorfor

Tanke

Dialog

Handling

Reflektere

Debattere

Realisere

Lars Myrthu-Nielsen, sekretariatsleder i Øko-net, åbnede konferencen med at sige, at netop Fællessalen var valgt som åbningsramme for at sende det signal, at FN-tiåret har en meget bred målgruppe. Men også et signal om at det kræver "politisk opbakning, mod og vilje", hvis tiåret skal føre til forandring fra en ikke-bæredygtig levevis til en bæredygtig.

Med på konferencen var også tre modeller af skulpturen Balanceakten, skabt af billedhuggeren Jens Galschiøt. Skulpturen symboliserer den hårfine balance, der skal integreres i uddannelserne, for at vi kan opnå bæredygtig udvikling (*Læs mere om Balanceakten på bagsiden*). Blandt de tre eksterne åbningstalere fortalte Torben Kornbech Rasmussen, vicedirektør i Undervisningsministeriet, Uddannelsesstyrelsens internationale enhed, om Undervisningsministeriets rolle i tiåret. Han slog fast, at uddannelse skal være omdrejningspunktet for bæredygtig udvikling, hvis vi skal have en bæredygtig fremtid. Samtidig sagde han, at den kulturelle dimension er vigtig, da den ligger under hele arbejdet, men at vi også må være konkrete og inddrage alle aktører. Han foreslog samtidig, at man tager et nyt emne op hvert år for ikke at miste engagementet. Torben Kornbech Rasmussen fortalte desuden, at bæredygtig udvikling allerede er en del af trinmålene i folkeskolen samt i ungdomsuddannelserne. Og at der er nedsat et tværministerielt råd, der bl.a. skal stå for lanceringen af en national portal for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, ligesom der vil komme noget undervisningsmateriale, som ASP-skolerne (Unesco Associated Schools Project Network) står for.

og hvordan?", hvor han bl.a. slog til lyd for de ukonventionelle løsninger, og at uddannelsen skal inspirere til at tro, at vi kan.

William Scott, professor ved Department of Education på University of Bath i England, skitserede mange af de problemer, vi står over for, idet mange af UNESCO's definitioner kan tolkes forskelligt afhængigt af, hvem der læser.

Efter disse to indlæg fik deltagerne mulighed for at reflektere og stille spørgsmål. De fik bl.a. udleveret nogle gule post-it-sedler, hvor de kunne formulere spørgsmål, tanker og idéer. Mange af disse gik især på, at det er vigtigt at få politikerne, de uofficielle magthavere og de højere uddannelser til at gå aktivt ind i processen.

ROSTIL FOLKESKOLENS FORMÅLSPARAGRAF

Herefter talte Dominique Bouchet, professor i sociologi ved Institut for Marketing på Syddansk Universitet, om, at vi skal vedkende os vores fejl og lære af dem, fordi erkendelsen af fejl er det grundlæggende i viden-skab. Og ligesom det er nødvendigt at finde båndene mellem fragmenterede videnselementer, er det også nødvendigt at arbejde med hullerne mellem fagene. Dernæst fulgte Anders Bondo Christensen, formand for Danmarks Lærerforening. Han lagde ud med at rose folkeskolens formålsparagraf for at rumme alt det, der er nødvendigt for at skabe selvstændige, tænkende mennesker, der formår og tør at tage ansvar. Og sluttede med et dybt hjertesuk over, at de nuværende politiske tiltag ligger så langt fra formålsparagraffen som muligt med fx den øgede brug af tests.

Refleksionen efter disse to oplæg gav anledning til spørgsmål som "kan man måle elevernes fornemmelse for bæredygtighed?", og "hvordan finder vi balancen mellem det at finde sig selv og rodløshed?"

INSPIRATION TIL AT TRO, AT VI KAN

Også Pernille Blach Hansen, medlem af Folketingets Uddannelsesudvalg (S), og Jan Eriksen, direktør for

"Kan man måle elevernes fornemmelse for bæredygtighed?"

FRA FRIHEDENS SLAGMARKER

Efter oplæggene i Fællessalen fortsatte konferencen på Vartov, hvor en gruppe børn fra Busses Skole indledte med at synge Sange for Bæredygtig Udvikling. Herefter fortalte journalist Jørgen Steen Nielsen om sin bog "Fra frihedens slagmarker", der handler om de forandringer, der i øjeblikket finder sted i lande som Kina og Indien (på www.ubu10.dk, er der en uddybende præsentation af bogen). Lakha Lama fra "Art of Life" fortalte om vigtigheden af også at have indre økologi, og filosofen John Engelbrecht sluttede af med en kavalkade af tanker omkring "Bæredygtighed, læredygtighed og væredygtighed".

AT SKABE LYST TIL AT HANDLE

Konferencens anden dag bød på en blanding af oplæg og cafédialoger. Her fortalte Uffe Elbæk, forstander for Kaospiloterne om vigtigheden i at formidle tiåret rigtigt, så det rummer magi og eventyr og giver lyst til at handle. Per-Uno Alm, der er seniorkonsulent i Respect Europe, opfordrede til, at vi finder nogle fælles spilleregler for jorden og gav nogle nøglefaktorer, der må være opfyldt, for at tiåret kan blive en succes. Herefter gik deltagerne i cafédialog, inden Birthe Zimmermann, lektor ved Amtsgymnasiet i Sønderborg, fortalte om forskellen mellem miljøundervisning og Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, og hvordan dette kommer til udtryk i praksis. Endelig gav Bjarne Bruun Jensen og Jeppe Læssøe fra DPU's Forskningsprogram for Miljø og Sundhedspædagogik deres bud på, hvilke pædagogiske principper der skal tages i brug, for at Uddannelse for Bæredygtig Udvikling kan slå igennem. Herefter fulgte den anden cafédialog, hvorefter Kai Arne Armann fra Idébanken i Norge afsluttede konferencen med at opfordre til, at vi "skaber kærlighed til Jorden".

På www.ubu10.dk kan man finde artikler om konferencens mange oplæg, power-points, billeder og links. Desuden kan man læse en rapport med idéer fra cafédialogerne.

Balanceakten var med i Fællessalen på Christiansborg på førstedagen af den danske åbningskonference for FN-tiåret for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, "Vi må lære, hvis jorden skal bære", d. 10.-11. marts 2005.

Per-Uno Alm, fra Respect Europe, holdt på konferencens anden dag på Vartov oplæg om "Morgendagens uddannelse: bevidstheden om bæredygtig udvikling – hvad kræver det af nytænkning?"

Carl Lindberg, fra den svenske Kommittén för Utbildning för Hållbar Utveckling, blev interviewet af journalist Karen Hjulmand til Danmarks Radio's nyhedsprogram, Orientering, på P1. Find et direkte link til interviewet på www.ubu10.dk

EE versus ESD

I 1999 startede IUCN - The World Conservation Union - en international debat omkring Uddannelse for Bæredygtig Udvikling (ESDebate), hvor man blandt andet bad deltagerne beskrive forholdet mellem Miljøundervisning (Environmental Education – EE) og Uddannelse for Bæredygtig Udvikling (Education for Sustainable Development – ESD).

Deltagerne viste sig langt fra at være enige. Mange så Uddannelse for Bæredygtig Udvikling som en videreførelse eller næste generation af miljøundervisningen, der inkluderer emner som etik, ligestilling og nye måder at tænke og lære på.

Andre var af den opfattelse, at Uddannelse for Bæredygtig Udvikling er en del af al god miljøundervisning, idet en sådan bør indeholde emner som etik, retfærdighed m.m. og ville gerne beholde termen "miljøundervisning".

En tredje opfattelse var, at miljøundervisningen er en del af Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, idet Uddannelse for Bæredygtig Udvikling er mere omfattende end miljøundervisningen, da den også omhandler kulturelle og sociale emner. Endelig var der dem,

der ser miljøundervisning og Uddannelse for Bæredygtig Udvikling som to selvstændige, men overlappende områder.

I 2004 fastslog UNESCO så, at Uddannelse for Bæredygtig Udvikling ikke skal opfattes som identisk med miljøundervisning, men at den omfatter den og sætter den i en større sammenhæng med sociokulturelle og -politiske emner som lighed, fattigdom, demokrati og livskvalitet. Dette har dog ikke fået debatten til at forstumme; der er stadig dem, der hævder, at en klar definition af Uddannelse for Bæredygtig Udvikling ikke er mulig. Alle er dog generelt enige om, at det overordnede mål er at forøge vores viden, evner og færdigheder til at forstå vores verden og samfund og reagere på dette – ikke kun til fordel for vores egen generation, men også for dem, der kommer efter os.

- IUCN's ESDebate kan besøges på hjemmesiden: www.iucn.org/themes/cec/extra/esdebate
- Læs også lektor Birthe Zimmermann's artikel om emnet på www.vire.dk/pensum/p6.pdf

"Bæredygtighed, læredygtighed og væredygtighed"

Idé- og erfaringsudveksling

Hver af de to caférunder blev afsluttet med, at deltagerne skulle være med til at samle op på dialogerne og udforme et konkret handlingsforslag til det emne, de brændte mest for.

En rapport fra cafédialogerne findes på www.ubu10.dk

Deltagerne i dialog

Konferencens anden dag var en kombination af oplæg og cafédialoger. Deltagere fik dermed mulighed for både at få input og komme med output. Cafédialogerne var tilrettelagt af Kirsten Paaby fra Idébanken i Norge og var bygget over to spørgsmål: "Hvordan får vi skabt den gode historie omkring UBU i Danmark?" og "Hvordan integreres UBU i læring i Danmark?"

KOKKE, KONKURRENCER OG KONGEHUSET

I den første cafédialog, som handlede om, hvordan vi får skabt den gode historie om UBU i Danmark, blev der bl.a. diskuteret rollefordelinger samt definitioner på og formidling af den gode historie. Deltagerne nåede frem til, at FN's tiår kræver en bred involvering med parter som blandt andre Landbrugsrådet, beboerforeninger, rensningsanlæg, vandværker, lærere og pædagoger, konsulentvirksomheder samt miljø- og ulandsorganisationer.

Den gode historie er den, der ligger tæt på modtagerens erfaring. Den skal desuden være enkel, personlig og direkte opnåelig ved at give handlemulighed i hverdagen. For at give de unge et ejerskab i forhold til bæredygtig udvikling blev der stillet forslag om, at undervisningsministeriet laver to konkurrencer: Dels en til landets matematiklærere om at lave en matematikopgave/-samling, der indarbejder læring om bæredygtighed. Dels en til landets gymnasieelever om at lave et tværfagligt projekt om bæredygtighed, der peger på handlemuligheder.

Også den café, der beskæftigede sig med, hvordan den gode historie kan formidles, foreslog en konkurrence som afsæt. Eksempelvis en konkurrence for unge om at lave en film om "Det sunde liv – på den fede måde". Begrundelsen var, at de unge på den måde ikke kun får svar, men også får mulighed for at stille spørgsmål på tv, webcast og internet. En anden måde at få børn og unge til at inspirere hinanden på er ved at lade børn fra en grøn skole, som har gennemført succesfulde projekter, besøge andre skoler i lokalsamfundet og videreformidle ikke blot resultater, men også engagement.

Der blev også fremsat forslag om at inddrage humor i form af fx stand up-shows. I det hele taget var der enighed om, at der skulle brydes med flere ting i formidlingen af den gode historie. Bl.a. med årsager til fordel for følelser, med løftede pegefingre til fordel for appel til handlefrihed samt med det forudsigelige og fodformede. Der var ligeledes enighed om at inddrage ildsjæle og rollemodeller – her blev der foreslået alt fra kokkene Jamie Oliver og Nikolaj Kirk til erhvervslivet og kongehuset.

For at overkomme forhindringer handler det om at fremme dialogkultur og processamtale, så der bliver sat fokus på indflydelse frem for magt. Hertil kan man bl.a. nedsætte nogle kritikergupper til sparring. Samtidig appellerede deltagerne til Øko-net om at åbne en virtuel markedsplads, dvs. et "open space" på nettet til dialog og processamtale.

FOKUSÅR OG FAGLIGE FORSTYRRELSER

Dagens anden cafédialog handlede om, hvordan UBU integreres i læring på forskellige niveauer i Danmark. I børnehaverne skal UBU praktiseres ved at erobre naturen som rum, ved at appellere til grønne madpakker og ved at operere med miljøcertificering. Et af de mere konkrete forslag kom i den cafédialog, der beskæftigede sig med folkeskolen, gymnasiet og erhvervsskolerne. Forslaget gik på at lave et fokusår i folkeskolen ledsaget af en konkurrence med titlen "Plan 2050: DK på Brint". Drivkraften kunne fx være Kaospiloterne, mens virksomheder og organisationer som Vestas, Dansk Industri, DONG, RUC, DTU og Risø også kunne støtte aktivt op om projektet.

Til seminarier og universiteter blev der stillet forslag om, at bæredygtighed skal være en del af alle fags curriculum. Det blev desuden slået fast, at særligt ingeniører er en vigtig gruppe, og at det derfor er ekstra vigtigt at sikre implementering af miljø og bæredygtig udvikling på disse naturvidenskabelige uddannelser.

Cafédialog på Vartov

I den café, der diskuterede folkehøjskolernes rolle, talte man om "den omvendte Grundtvig". Med dette mente man, at bonden tidligere skulle lære refleksion, mens den moderne højskoleelev skal lære at handle og begå sig i praksis. Ikke mindst gennem højskolens lærere og ledelse, der skal handle og være ordet. Netop derfor spiller højskolerne også en vigtig rolle i forhold til Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Vestjyllands Højskole blev fremhævet som det gode eksempel, idet man her har sat bæredygtighed øverst på dagsordenen.

På arbejdspladser i det private og offentlige erhvervsliv kan læring finde sted gennem formidling af eksempler på sammenhænge og konsekvenser – fx vha. kostplaner og events. I familien og lokalsamfundet kan især en indsats på trafikområdet støtte op om en bæredygtig udvikling. Det kunne i praksis være gratis kollektiv trafik, flere delebiler eller øget brug af gåbusser, hvor en forælder følger en gruppe elever til skole. Caféens deltagerne foreslog også, at København og andre storbyer kopierer Göteborgs idé med at tilbyde gratis parkering til dem med miljøvenlige biler. Endelig blev der appelleret til organisationslivet om at tage ordet og sætte dagsorden ved fx at præsentere reelle priser på importerede varer og ved at levere faglige forstyrrelser. Med dette så man fx gerne en dialog med de parter, som mange organisationer ofte er uenige med, og etablering af de utænkelige møder mellem fx den liberale tænketank CEPOS og grønne organisationer.

“Hvordan får vi skabt den gode historie om UBU i Danmark?”

Education for a Sustainable Future

– rapport fra international ESD-åbningskonference i Indien januar 2005

Uddannelse for livet
Uddannelse gennem livet
Uddannelse gennem hele livet
Mahatma Gandhi

Center for Environment Education (CEE - www.cceindia.org) i Indien var initiativtager til og hovedarrangør af den første større internationale konference, der markerede starten for FN-tiåret for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Konferencen "Education for a Sustainable Future" var arrange-

ret i samarbejde med den indiske regerings ministerier for Human Resource Development og Environment and Forest samt UNESCO og UNEP. Ud over at markere åbningen af FN-tiåret, markerede konferencen de første 20 år for CEE, der i dag arbejder i hele Indien med miljøundervisning og oplysning om en bæredygtig udvikling.

CEE er placeret i en lille oase, med masser af træer og palmer, midt i Ahmedabad (en stor by med ca. seks millioner indbyggere i staten Gujarat). Stedet er bygget op som et lille campus-område med plads til nogle hundrede aktive ngo'ere / studerende. CEE har afdelinger over hele Indien og indgår i lokale miljø- og udviklingsprojekter. Konferencen, der blev afholdt fra den 18. – 20. januar 2005, var sammenfaldende med den internationale dragefestival, der afholdes i bl.a. Ahmedabad hvert år fra den 14. januar. Dragefestivalen, der trækker deltagere til fra hele verden, er en konkurrence i færdighed og talent og samtidig en hyldelse til ideernes forskellighed og frihed repræsenteret ved de mange forskellige drager, der hæver sig mod himlen. For at vise, at her er en mulighed for i fællesskab at hæve sig mod himlen på tværs af have og lande og forenes omkring værdier og en vision for en bæredygtig fremtid, var dragen valgt som konferencens logo.

På konferencen deltog mere end 800 personer fra mere end 40 lande. Der var en overvægt af deltagere fra Asien. Konferencen var vel forberedt, med en informativ hjemmeside, bl.a. med indkaldte 'abstracts', baggrunds- og konferencedokumenterne.

Konferencen var planlagt som et forum, hvor deltagere fra regeringer, undervisere, ngo'ere og andre interessenter kunne mødes og dele erfaringer og viden omkring Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Målet var at gøre status over, hvad der er gjort indtil nu, men også for at klarlægge kursen i det videre arbejde.

Forumet havde som mål at være en hjælp til:

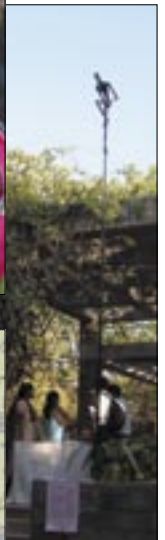
- at dele forståelse, nuværende status og behov for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling
- at vise hvordan Uddannelse for Bæredygtig Udvikling tager sig ud i praksis i forskellige dele af verden
- at styrke netværket og den aktive deltagelse mellem alle interessenter inden for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling i det næste årti
- at udvikle en strategi og en handlingsplan for tiåret, inklusive en strategi for Indien og dets rolle i tiåret
- at arbejde mod udvikling af vejledende principper, vejvisere og

prioriteter for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling i tiåret

Der var 19 workshops med forskellige temaer – alle med fokus på Education for a Sustainable

Future. Desuden var der lavet to udstillinger i løbet af konferencen. Den ene fokuserede på de deltagende organisationer og deres aktiviteter, den anden var tænkt som en præsentation og information omkring specifikke projekter.

- Læs hele rapporten under 'Internationale konf.' på www.ubu10.dk
- På konferencens hjemmeside er der en meget fyldig opfølgning såvel som baggrund for konferencen – klik ind på: www.desd.org

Fotos: Indien, januar 2005

Første større internationale ESD-konference: www.desd.org

Erfaringerne fra England, Sverige og Norge

I **Storbritannien** har man forsøgt at tage FN-tiåret seriøst ved at lave en handlingsplan for bæredygtig udvikling i undervisningssektoren ("Sustainable Development Action Plan for Education and Skills"). Handlingsplanen er udarbejdet af Department for Education and Skills. Man har desuden bedt Higher Education Funding Council om at udarbejde en særskilt handlingsplan for de højere uddannelser. William Scott, professor ved Department of Education på universitetet i Bath, fortalte på den danske åbningskonference, "Vi må lære, hvis jorden skal bære", at denne handlingsplan har mødt massiv modstand i den britiske universitetsverden, fordi universiteterne ikke ser det som deres rolle at fremme bæredygtig udvikling. De mener, at deres opgave er at udvikle bedre undervisning og bedre forskning. Begge handlingsplaner har været til høring over hele landet og er blevet sendt til universiteterne. Ved høringen har der ikke været den store modstand, fortalte William Scott, men dette skyldes, at de, der kom til høringerne, som oftest har været for handlingsplanerne og meget sjældent repræsenterede universitetsverdenen.

På folkeskoleplan har man oprettet en hjemmeside om ESD i skolerne, og i 2000 blev bæredygtig udvikling indarbejdet i det nationale curriculum. Man har desuden oprette et nyt fag, "citizenship", der på dansk kunne hedde "medborgerskab". Storbritannien har ikke en national strategi for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, selv om emnet har været oppe at vende mange gange, og selv om flere mener, at det er nødvendigt, deriblandt House of Commons Environmental Audit Committee (CEAC). I stedet er ESD blevet indarbejdet i den nationale strategi for bæredygtig udvikling, der kom i en ny udgave ("Securing the Future") i marts 2005. CEAC anerkender, at der er nye ting i strategien om ESD, men stiller sig også skeptiske over for, om det er nok. De mener ikke, der er fokus nok på ESD. Ifølge CEAC skal der være lige så meget fokus på ESD, som der i øjeblikket er på musik og sport. Der er ikke afsat nye midler til ESD efter marts 2005, hvilket Council for Environmental Education (CEE) i en redegørelse bestilt af CEAC, beklager, at Department for Education and Skills har valgt at acceptere.

I **Sverige** har den svenske regering også valgt at tage FN-tiåret seriøst, men man har også her måttet

erkende, at det er svært at nå ud til universiteterne og de højere uddannelser. Sverige nedsatte i maj 2003 en komite for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling (Komittén för Utbildning för Hållbar Utveckling). Komiteen skal blandt andet kortlægge, hvordan uddannelsessystemer på alle niveauer arbejder for at fremme bæredygtig udvikling, og dens første officielle opgave var at afholde den internationale ESD-konference, "Learning to change our world", i Göteborg i maj 2004. I sin rapport i november 2004 erklærede komiteen, at hvis den svenske regering seriøst mener, at Sverige skal være et foregangsland for bæredygtig udvikling, så medfører det, at Sverige også skal være et foregangsland inden for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, da dette ses som en forudsætning for at opnå bæredygtig udvikling. Komiteens ordfører, Carl Lindberg, deltog i den danske åbningskonference, "Vi må lære, hvis jorden skal bære", hvor han bl.a. fortalte om de problemer, man i Sverige har med at integrere bæredygtig udvikling på tværs af faggrænserne. Mange af problemerne opstår, fordi bæredygtig udvikling stadig ses som et miljøspørgsmål alene. Den svenske proces med Uddannelse for Bæredygtig Udvikling lider, som så mange andre steder, også af manglen på politisk engagement. Og netop det politiske engagement er af altafgørende vigtighed, fastslog Carl Lindberg.

I **Norge** blev FN's tiår for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling lanceret ved en konference i marts 2005. Konferencen, der var arrangeret af Utdanningsdirektoratet og Barne- og familiedepartementet, indgik som et led i en længere konference for de norske ASP-skoler om Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. I forbindelse med konferencen præsenterede man desuden den norske udgave af bogen "YouthXchange", der er udgivet af UNEP (FN's miljøprogram) og UNESCO om bæredygtigt forbrug. Det er Idébanken i Norge, der har stået for den norske tilrettelæggelse af bogen, ligesom de også stod for de workshops, der afsluttede den norske åbningskonference. Foreløbig dækker den norske indsats med udgivelsen af bogen "YouthXchange" ungdomsskolerne og de videregående uddannelser med almene fag, men planen er, at der skal starte en kampagne på sitet www.miljolare.no, der også dækker grundskolen.

Kolofon

UDGIVER/SEKRETARIAT

Øko-net

Svendborgvej 9, Ollerup

5762 Vester Skerninge

Tlf.: 62 24 43 24 / Mobil: 40 73 43 24

Fax: 62 24 43 23

E-mail: eco-net@eco-net.dk

www.eco-net.dk

www.eco-info.dk [Øko-info]

www.bu.dk [Bæredygtig Udvikling]

www.ubu10.dk

ØKO-NET er folkeoplysende og debatskabende om bæredygtig udvikling. Den primære opgave er at danne et lettilgængeligt overblik over, hvilke grønne tiltag der sker, samt at formidle idéer, inspiration og oplysning inden for bæredygtig udvikling, økologi, miljø og natur til brug for alle undervisere, folkeoplysere, græs-rødder, offentlige og private personer.

MEDLEMSKAB

Medlemskab af Øko-net i 2005 koster 200 kr.

Øko-net er medlem af de to paraply-organisationer:

- 92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling (20 danske miljø- og udviklingsorganisationer – www.92grp.dk)
- Dansk Folkeoplysnings Samråd (38 landsdækkende, folkeoplysende organisationer – www.dfs.dk)

Find flere eksempler på UBU i praksis under 'Inspiration' på www.ubu10.dk

Kvalitetskriterier for ESD-skoler

– en håndsrækning til at fremme kvaliteten af UBU

I forbindelse med den internationale SEED-konference om tiåret for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling (DESD) i Esbjerg den 19. – 21. maj blev der lanceret en publikation på syv forskellige sprog – herunder på dansk – om kvalitetskriterier for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling.

Publikationen er skrevet af Søren Breiting (DPU), Michela Mayer (INVALSI, Italien) og Finn Mogensen (CVU Vest) og er et af resultaterne af det europæiske COMENIUS III skolenetværk, 'School Development through Environmental Education' (SEED). Arbejdet i SEED er et konkret eksempel på aktiviteter i 'Environment and School Initiatives' (ENSI), et decentraliseret netværk af nationale myndigheder og forskningsinstitutioner. ENSI er en UNESCO-partner under FN's tiår for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling.

Udgivelsen er uundværlig læsning for skoler, som ønsker at engagere sig i ESD. Den præsenterer en ufuldstændig liste over 'kvalitetskriterier', der kan bruges som udgangspunkt for overvejelser, debat og yderligere udvikling i tilknytning til arbejdet med ESD blandt embedsmænd hos uddannelsesmyndigheder og skoleforvaltninger, lærere, skoleledere, forældre og elever. I publikationen foreslås navnet 'ESD-skoler' som et nyt udtryk, der er forskelligt fra de almindeligt brugte udtryk som 'øko-skole' eller 'grøn skole'. Ved at bruge en ny betegnelse ønsker forfatterne at understrege, at der er tale om nye udfordringer for skoler, der ønsker at engagere sig i udvikling af ESD-undervisning.

Et sæt af kvalitetskriterier er i forfatterens øjne et instrument, som kan opsummere en ESD-filosofi udviklet i fællesskab af alle skolens parter. Den skal ikke anses for at være et redskab til 'kvalitetskontrol', men som en mulighed for 'kvalitetsudvikling', der er åben for fælles debat. Med denne opfattelse skal kvalitetskriterier give orientering og inspiration. De bør ikke forveksles med 'præstationsindikatorer' og lignende. Et sæt kriterier kan betragtes som en 'oversættelse' af fælles værdier, som er formuleret mere konkret og tættere på praksis, men ikke så foreskrevende og begrænsende som præstationsindikatorer.

Den foreslåede liste har dermed til formål at sætte gang i diskussionerne på skolen og blandt alle, der har en interesse i skolen, med henblik på at klarlægge de vigtigste mål og forandringer for at orientere skolens udvikling mod ESD. Et led heri er at udvikle skolens egen liste af kvalitetskriterier, der er tilpasset skolens situation og skolens ønsker om forandring.

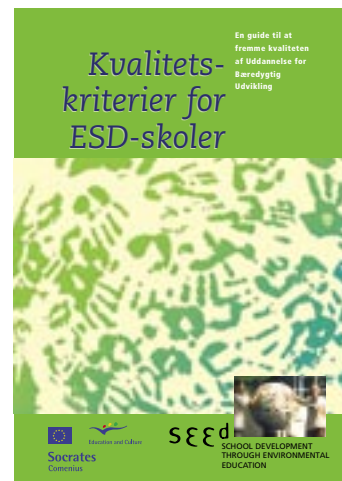
I publikationen præsenteres kriterierne i tre hovedgrupper:

- Kvalitetskriterier vedrørende kvaliteten af undervisningen og læreprocesserne
- Kvalitetskriterier vedrørende skolen som organisation
- Kvalitetskriterier vedrørende skolens eksterne relationer

Hver gruppe kriterier bliver i publikationen delt op i mindre områder. For hvert område findes der en kort baggrundsbeskrivelse af området og en præsentation af et antal kriterier. Hvert område bliver endvidere introduceret gennem et eksempel på skolepraksis, som giver en ide om, hvad kriterierne kan betyde i hverdagen. Eksemplerne er korte beskrivelser/historier inspireret af virkelige skoleeksempler samlet internationalt.

Publikationen vil være en hjælp og håndsrækning til skoler, der ikke har erfaringer med at arbejde med ESD, til at få en solid start og medvirke til at engagere alle nødvendige parter i processen. For erfarne ESD-skoler eller øko-skoler vil den støtte skolernes yderligere succesrige udvikling.

Hæftet kan fås ved henvendelse til Finn Mogensen, CVU Vest på finn.mogensen@cvu-vest.dk

Læs mere om SEED-konferencen "Building Capacity and Empowerment – Education for Sustainable Development" i Esbjerg den 19. – 21. maj 2005 på www.ubu10.dk under 'Internationale konferencer'. En rapport fra konferencen, der forventes klar i august 2005, vil ligeledes blive annonceret på ubu10.dk

For studerende, arbejdsløse og pensionister: 125 kr. Bestilles på nettet eller sekretariatet. Indbetaling kan ske direkte til Øko-nets konto i Merkur: Reg. nr. 8401 Kontonr. 102 1494

REDAKTION

Dette tema-nummer om UBU er skrevet og redigeret af Christina Nielsen, Anja Weile, Bjarne Laustsen og Lars Myrthu-Nielsen (ans.). Alle fotos: Lars Myrthu-Nielsen.

Temanummeret vil blive fulgt op af numre

med fokus på 'Nyt om UBU'. Stof og indlæg modtages løbende. Annoncer tegnes i begrænset omfang.

TRYK/OPLAG

Denne tryksag er Svanemærket. Svendborg Tryk. 6.000 eksemplarer trykt på miljøgodkendt, klorfrit og 100% genbrugspapir med vegetabilsk trykfarve uden opløsningsmidler.

ISSN 1395-4881

Sange for Bæredygtig Udvikling
NY CD – www.cdbu.dk

AHMEDABAD DEKLARATIONEN

Denne erklæring blev lavet den 20. januar 2005 af mere end 800 elever, tænkere og udøvere fra over 40 lande, der alle beskæftiger sig med Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Den blev lavet på konferencen "Education for a Sustainable Future", der blev afholdt i Ahmedabad i Indien

FN's tiår for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling (DESD) fremhæver potentialet af handlingsbetonet uddannelse i forhold til at få folk til at skifte til en mere bæredygtig livsstil og politik. Som den første internationale forsamling i forbindelse med tiåret, byder vi det varmt velkommen.

Hvis verdens folk skal have en høj livskvalitet, må vi bevæge os hurtigt hen imod en bæredygtig fremtid. Selvom de fleste strømpile peger væk fra bæredygtighed, har de voksende græsrodsbevægelser verden over påtaget sig den enorme opgave at ændre denne tendens.

Vi accepterer vores ansvar, og vi anmoder indtrængende alle om at stå sammen med os og gøre alt, hvad der er muligt for at forfølge tiårets principper med ydmyghed, holisme og en stærk følelse af humanisme. Vi opfordrer alle til at deltage bredt gennem netværk, partnerskab og institutioner.

Mens vi samles i byen, hvor Mahatma Gandhi levede og arbejdede, husker vi hans ord:

"Uddannelse for livet; uddannelse gennem livet; uddannelse gennem hele livet." Disse ord understreger vort engagement i idealet om en uddannelse, der er deltagesorienteret og livslang.

Vi er overbeviste om, at en nøgle til bæredygtig udvikling er bemyndiggørelse af alle mennesker ifølge principperne for lighed og social retfærdighed, samt at nøglen til bemyndiggørelse er handlingsorienteret uddannelse.

ESD viser et skift fra at se uddannelse som en leveringsmekanisme til erkendelsen af, at vi alle er elever såvel som lærere. ESD må finde sted i landsbyer og byer, på skoler og universiteter, i bestyrelseslokaler og ved samlebåndene, samt på ministrenes og embedsmændenes kontorer. Alle må vi slås med, hvordan man lever og arbejder på en måde, der beskytter miljøet, forbedrer social retfærdighed og fremmer økonomisk retfærdighed for nuværende og fremtidige generationer. Vi må lære at løse konflikter, skabe et omsorgsfuldt samfund og leve i fred.

ESD må starte med, at vi undersøger vores egen livsstil og vores villighed til at forme og udvikle bæredygtighed i vores lokalsamfund. Vi lover at dele vores forskellige erfaringer og samlede viden for at udvikle visionen om bæredygtighed, samtidig med at vi konstant udvider dets praksis. Gennem vore handlinger vil vi tilføre UNDES-processerne krop og sjæl.

Vi ser med optimisme på, at tiårets mål vil blive nået og tager fra Ahmedabad med en følelse af nødvendighed, engagement og entusiasme.

www.cceindia.org/esf

BALANCEAKTEN

I samarbejde med billedhuggeren Jens Galschiøt har Øko-net skabt et skulpturelt symbol for FN-tiåret. Skulpturerne forestiller menneskeskikkelser, der laver en tilsyneladende umulig balanceakt på toppen af en 5-20 meter høj tynd kulfiberstang, der placeres i det offentlige rum. Nogle af skikkelserne vil være i perfekt balance, fx ved at stå på hovedet eller på ét ben på de lange stænger. Skulpturerne vil svaje frem og tilbage på toppen af masterne, og det vil se ud som om, de konstant er i fare for at miste balancen og falde ned – eller knække masten. Kulfiber materialet vil imidlertid rette sig op igen og genskabe balancen. Skulpturerne symboliserer hårfin balance. Kommer de til at lave en lille uovervejede bevægelse, falder figurerne ned og slår sig 'ihjel'. Kun ved konstant at kompensere for ubalancen kan de holde sig på spidsen af masten.

Det er netop forståelsen for 'balance kontra ubalance', der er vigtig at integrere i uddannelser.

Målet er, at skulpturerne skal bruges i en international netværksskulpturkampagne for tiåret. Foreløbig har modeller af skulpturen været stillet op fire gange. Første gang ved den første store internationale ESD-konference i Indien d. 18.-20. januar, hvor Øko-net deltog med et mandat fra 92-gruppen. Derefter ved Øko-nets danske åbningskonference d. 10.-11. marts og ved den norske åbningskonference i Hamar d. 17. marts. Senest ved den internationale SEED-konference i Esbjerg d. 19.-22. maj.

Læs mere om Balanceakten på www.balanceakten.dk